

Đổi mới giáo dục đại học trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 theo Tư tưởng Hồ Chí Minh

Tống Thị Lan Anh*

*Học viện Cảnh sát Nhân dân

Received: 24/02/2023; Accepted: 27/02/2023; Published: 15/03/2023

Abstract: *President Ho Chi Minh is always interested in the educational cause of the country. He has left us a legacy of ideological education, always containing new and modern perspectives. Still has deep significance and present values that reflect his timeless vision. Deeply grasping that thought of people, our Party and State always consider this the “top national policy”. In that higher education has a particularly important task. Currently, the fourth industrial revolution is having a strong impact on all aspects of social life. Therefore, innovation of higher education in the era of the fourth industrial revolution according to Ho Chi Minh’s thought is an urgent issue.*

Keywords: *Ho Chi Minh, innovation, university education, industrial revolution 4.0.*

1. Đặt vấn đề

Trước sự tác động của cuộc CMCN 4.0 giáo dục đại học ở Việt Nam có sự thay đổi lớn trong mục tiêu và cách thức đào tạo, chuyển từ truyền thụ kiến thức cho số đông sang khai phóng tiềm năng, đồng thời trao quyền sáng tạo cho từng cá nhân. Người dạy sẽ chuyển sang vai trò mới là người thiết kế, xúc tác, cố vấn và tạo môi trường học tập. Với nội dung học tập được số hóa, người học sẽ có một lộ trình học tập riêng, có thể lựa chọn nội dung phù hợp với mục tiêu đào tạo. Phạm vi tương tác trong giáo dục 4.0 rất rộng lớn, khoảng cách về địa lý, không gian và thời gian bị xóa nhòa. Môi trường giáo dục không chỉ diễn ra trong phạm vi nhà trường mà mở rộng ra phạm vi toàn cầu. Người học có thể chủ động nghiên cứu tài liệu cũng như tương tác với giảng viên ở mọi thời điểm bằng máy tính hoặc điện thoại thông minh. Sự phát triển của các hình thức học trực tuyến giúp người học tiết kiệm thời gian, công sức và chi phí. Tuy nhiên, CMCN 4.0 cũng đặt ra các thách thức không nhỏ trên bình diện toàn xã hội nói chung, giáo dục đại học nói riêng.

Để đáp ứng những yêu cầu, đòi hỏi của đất nước trong tình hình mới và sự tác động to lớn của CMCN 4.0. Giáo dục đại học phải đổi mới mạnh mẽ để đào tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cao cho đất nước. Muốn vậy phải quán triệt và vận dụng sáng tạo tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục, đề ra nhưng chủ trương, giải pháp sát, đúng, nhằm nâng cao chất lượng giáo dục đại học ở Việt Nam. Đây là yêu cầu cấp bách cả về mặt lý luận và những đòi hỏi từ thực tiễn hiện nay.

2. Biện pháp đổi mới giáo dục đại học trong thời đại CMCN 4.0 theo tư tưởng Hồ Chí Minh

2.1. Đổi mới nội dung, chương trình giáo dục đại học

Kế thừa tư tưởng giáo dục toàn diện của Hồ Chí Minh, việc đổi mới nội dung, chương trình đào tạo cần phải bảo đảm tính cơ bản, toàn diện, thiết thực, hiện đại và có hệ thống. Nội dung giáo dục phải toàn diện, đồng thời bám sát yêu cầu của xã hội, đào tạo chuyên sâu các ngành nghề, lĩnh vực, cung cấp đủ kiến thức và kỹ năng làm việc trong các ngành công nghiệp hiện đại, các lĩnh vực sản xuất, dịch vụ tiên tiến. Trong Thư gửi cán bộ giáo dục, HS, SV các trường và các lớp bổ túc văn hóa (8/1960) Người chỉ rõ: “Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ xã hội chủ nghĩa, văn hóa, kỹ thuật, lao động và sản xuất”. Đổi mới nội dung, chương trình giáo dục đại học cần hướng đến mục tiêu cụ thể sau:

Giáo dục chính trị tư tưởng, đạo đức. Đây là nội dung hết sức quan trọng trong giáo dục đại học. Bởi, chính trị, tư tưởng, đạo đức được xác định là gốc, là nền tảng của con người, là vấn đề có ý nghĩa quyết định trong xây dựng con người mới. Có chuyên môn giỏi mà không có chính trị, tư tưởng, đạo đức thì cũng vô dụng, thậm chí có hại. Người khẳng định: “chính trị là đức, chuyên môn là tài. Có tài mà không có đức là hỏng. Có đức mà chỉ i, tở thì dạy thế nào? Đức phải có trước tài”. Do đó, chính trị, tư tưởng, đạo đức phải có trước chuyên môn. Mặt khác, muốn tiến hành công cuộc đổi mới cần phải có những con người đổi mới. Con người đổi mới trước hết phải có tư tưởng đạo đức tốt, có tư duy đổi mới, sắc bén để đổi mới những nội

dung, chương trình, phương pháp giáo dục cũ, lỗi thời không còn phù hợp với thời đại, thay vào đó là nội dung, chương trình, phương pháp mới hiện đại vận dụng những thành tựu CMCN 4.0 vào giáo dục đáp ứng yêu cầu thực tiễn đất nước đặt ra.

Hiện nay, nội dung chính trị, tư tưởng, đạo đức cần được giáo dục cho SV các trường đại học là chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, luật pháp của Nhà nước; chí khí cách mạng, lòng yêu nước, yêu Tổ quốc, yêu nhân dân, yêu chủ nghĩa xã hội... Những nội dung giáo dục này không phải bắt SV học thuộc lòng từng câu, từng chữ theo kiểu kinh viện, mà phải được gắn với thực tiễn, với hơi thở cuộc sống, biết tận dụng những thành tựu của CMCN 4.0 để tuyên truyền, giáo dục mọi lúc mọi nơi, thực sự “Đưa chính trị vào giữa dân gian”[3] như Bác đã căn dặn.

Tiếp theo, phải tiến hành đổi mới giáo dục chuyên môn theo hướng tinh giản, hiện đại, thiết thực, phù hợp với trình độ và nhu cầu thực tiễn xã hội. Đối với giáo dục đại học những chuyên môn, ngành, nghề phải thường xuyên cập nhật sự tiến bộ của khoa học, đào tạo phải từ cơ bản, hệ thống, thống nhất, chuyên sâu và hiện đại; từng bước tiếp cận trình độ khoa học và công nghệ tiên tiến của khu vực và thế giới; đẩy mạnh nghiên cứu, phát triển các ngành học mới (chẳng hạn, ngành trí tuệ nhân tạo, phân tích dữ liệu, ngành hội tụ ICT thông minh), hệ thống giáo trình cũng cần thay đổi, cập nhật liên tục. Chú trọng đào tạo các kỹ năng mới như: tìm kiếm thông tin; cập nhật phần mềm; tiếp cận và lưu trữ dữ liệu; sử dụng các thiết bị cảm biến, làm việc cùng robot; sử dụng công nghệ Blockchain; giải quyết vấn đề, tư duy phân biện, sáng tạo; quản lý nhân sự; làm việc nhóm... Trên cơ sở kết hợp lý luận khoa học với thực tiễn, nội dung giáo dục chú trọng gắn kết bốn yêu cầu: năng lực sáng tạo - kỹ năng thực hành - đạo đức nghề nghiệp - hiểu biết xã hội.

2.2. Đổi mới phương pháp giáo dục đại học

Để xây dựng một nền giáo dục mới cho dân tộc, Hồ Chí Minh đã đưa ra những phương pháp giáo dục mang tính chỉ đạo, mà cho tới ngày nay trong thời đại CMCN 4.0 phương pháp đó vẫn còn mang tính định hướng, có giá trị lý luận và thực tiễn sâu sắc. Người yêu cầu, dạy học phải nhằm phát triển trí tuệ, phát huy tính chủ động, sáng tạo của người học, tuyệt đối “tránh lối dạy nhồi sọ”; phải nêu gương, làm kiểu mẫu để người học noi theo; dạy học phải chú ý tới đặc điểm đối tượng người học, bảo đảm tính cơ bản của kiến thức. Theo Hồ Chí Minh, trong dạy học cần “Dạy dần

dần từ ít đến nhiều, từ dễ đến khó, từ thấp đến cao”. Trong giáo dục đại học Người yêu cầu mỗi thầy cô cần nhận thức rõ nhiệm vụ của mình: “Đại học thì cần kết hợp lý luận khoa học với thực hành, ra sức học tập lý luận và khoa học tiên tiến của các nước bạn, kết hợp với thực tiễn của nước ta, để thiết thực giúp ích cho công cuộc xây dựng nước nhà”. Vì vậy, phải tiếp tục đổi mới mạnh mẽ phương pháp giáo dục đại học theo hướng khoa học, hiện đại, kết hợp truyền thống với hiện đại. Trước những thành tựu to lớn của CMCN 4.0 hiện nay, chúng ta cần phát huy tính tích cực, chủ động sáng tạo của người học; khắc phục lối truyền thụ áp đặt một chiều, máy móc tách rời thực tiễn. Cần thay đổi tư duy dạy và học theo phương pháp mới để người học vừa lĩnh hội được kiến thức, vừa biết vận dụng sáng tạo vào thực tiễn. Kết hợp giữa các phương pháp truyền thống (thuyết trình, đàm thoại, luyện tập...) với các phương pháp mới (giải quyết vấn đề, dạy học tình huống, dạy học định hướng hành động...). Đồng thời, vận dụng các phương pháp gắn với công nghệ hiện đại như dạy học trực tuyến E-learning, phương pháp giáo dục tích hợp khoa học, công nghệ, kỹ thuật và toán học (Giáo dục Stem)... Do đó, cần phải khuyến khích tự học theo di huấn của chủ tịch Hồ Chí Minh, có hướng dẫn, có tạo điều kiện, cơ sở cho người học tự cập nhật tri thức. Việc phát triển năng lực sẵn có, kết hợp với đổi mới tri thức, ứng dụng các thành tựu khoa học để giải quyết vấn đề, rèn luyện kỹ năng, kỹ xảo... là những khía cạnh rất cần thiết trong quá trình vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào đổi mới giáo dục đại học.

2.3. Xây dựng và nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ giáo dục đại học

Theo Bác, cán bộ giáo dục có vai trò đào tạo những lớp người kế tục sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc, đây là nhân tố quyết định quá trình vận hành cũng như chất lượng của giáo dục “Học trò tốt hay xấu là do thầy giáo, cô giáo tốt hay xấu”. Cho nên, xây dựng đội ngũ cán bộ giáo dục là một nội dung then chốt của sự nghiệp xây dựng nền giáo dục mới; là bước đi đầu tiên trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội thành công. Để thực hiện được điều này phải xây dựng và nâng cao chất lượng đội ngũ làm công tác giáo dục có đủ đức và tài đáp ứng những yêu cầu của giáo dục đại học ở nước ta hiện nay. Người căn dặn “cán bộ giáo dục cần phải luôn ra sức thi đua công tác và học tập, thật thà tự phê bình và phê bình để cùng nhau tiến bộ mãi”. Trong giai đoạn hiện nay, đặc biệt trước tác động mạnh mẽ CMCN 4.0 các hình thức học online, học trực tuyến đòi hỏi người thầy không phải

truyền thụ kiến thức nữa, mà phải là người hướng dẫn, điều phối tạo ra môi trường học tập cho SV; không phải giảng bài mà tập trung giúp SV định hướng việc học. Người giảng viên không chỉ phải giỏi về chuyên môn, sẵn sàng giải đáp câu hỏi của SV, mà còn phải có bản lĩnh, thường xuyên nâng cao năng lực thích ứng với hoàn cảnh mới, nhất là kịp thời đổi mới phương pháp dạy học, tối đa hóa ứng dụng công nghệ thông tin, phương tiện trực quan vào quá trình dạy học. Để đáp ứng yêu cầu CMCN 4.0, đội ngũ giảng viên cần phải được bồi dưỡng, nâng cao trình độ năng lực bằng những biện pháp như tập huấn sử dụng công nghệ phục vụ dạy học, ứng dụng các hình thức tiên tiến, mô hình trực tuyến vào công tác bồi dưỡng giảng viên, đẩy mạnh công tác nghiên cứu khoa học, bồi dưỡng theo hướng nghiên cứu và nâng cao trình độ ngoại ngữ.

Các cơ sở giáo dục đại học cần có chủ trương, chính sách nâng cao năng lực đội ngũ giảng viên, cán bộ quản lý đáp ứng yêu cầu đổi mới căn bản toàn diện giáo dục và đào tạo giai đoạn hiện nay. Theo đó, các cơ sở giáo dục đại học cần làm tốt công tác tuyển chọn, xét duyệt giảng viên đủ điều kiện đào tạo tiến sĩ, thạc sĩ. Kiểm soát chặt chẽ các khâu, bước nghiệm thu, đánh giá luận án, luận văn, công nhận, cấp phát bằng, bảo đảm chất lượng đầu ra. Có chính sách thu hút các nhà khoa học, người có trình độ, đủ tiêu chuẩn làm giảng viên tại các cơ sở giáo dục đại học; tổ chức biên soạn chương trình, tài liệu bồi dưỡng nâng cao năng lực quản trị đại học đối với cán bộ quản lý chủ chốt gồm chủ tịch hội đồng trường, hiệu trưởng, phó hiệu trưởng (và tương đương) và đội ngũ cán bộ quản lý cấp đơn vị trực thuộc của các cơ sở giáo dục đại học. Tổ chức các khóa bồi dưỡng nâng cao năng lực quản trị đối với cán bộ quản lý chủ chốt và đội ngũ cán bộ quản lý cấp đơn vị trực thuộc của các cơ sở giáo dục đại học.

2.4. Phát huy tinh thần, thái độ tự học, tự nghiên cứu của mỗi SV

Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn căn dặn: “lấy tự học làm cốt”. Người yêu cầu người học phải nêu cao tinh thần tự nguyện, tự giác học tập, tránh lối học thụ động, ỷ lại vào người khác; học đến đâu cần ra sức vận dụng vào thực tiễn đến đó; học tập là công việc suốt đời, không bao giờ cùng; phải có thái độ học tập đúng đắn. Tự học là truyền thống quý báu của dân tộc ta. “Năng lực tự học, sáng tạo đặc biệt của dân tộc đã làm nên một Bạch Đằng, một Điện Biên, một chiến dịch Hồ Chí Minh lịch sử. năng lực tự học, sáng tạo đã làm nên biết bao nhà quân sự, chính trị, khoa học,

văn hóa lỗi lạc của đất nước từ xưa đến nay”. Vì vậy, thông qua tự học, tự rèn luyện, mỗi SV dần hình thành những khả năng tự đánh giá, tự điều chỉnh, tự hoàn thiện những yêu cầu, chuẩn mực đạo đức, nhân cách xã hội đang hướng đến xây dựng.

Trong thời đại CMCN 4.0 hiện nay các trang mạng trên Internet, các ứng dụng, phần mềm học tập đã và đang cung cấp thông tin một cách đầy đủ, đa dạng, nhanh chóng, tiện lợi. SV không còn bị giới hạn trong bốn bức tường phòng học mà có điều kiện học mọi lúc mọi nơi, mở rộng ra phạm vi toàn cầu. Vấn đề đặt ra là, khi công nghệ hỗ trợ tối đa mục tiêu kiến thức và kỹ năng, đòi hỏi SV phải phát huy tinh thần tự giác trong học tập và nghiên cứu, khai thác tìm tòi kiến thức đúng hướng, phát huy tính chủ động sáng tạo trên cơ sở kết hợp với những định hướng, gợi mở của giảng viên để kết quả học tập đạt tốt nhất, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục đại học đáp ứng yêu cầu của thời đại.

3. Kết luận

Trường đại học trong thời đại CMCN 4.0 không chỉ là nơi đào tạo, nghiên cứu khoa học, mà còn là trung tâm đổi mới sáng tạo, thúc đẩy tinh thần khởi nghiệp trong SV, nâng cao năng suất lao động nhằm đáp ứng nhu cầu phát triển của đất nước. Hiện nay, số lượng SV Việt Nam ra nước ngoài học tập ngày càng tăng, đang đặt ra thách thức lớn đối với các trường đại học trong nước. Vì vậy, các trường phải quán triệt và vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục; xây dựng chiến lược phát triển thích ứng với thời kỳ mới, mạnh dạn đổi mới công tác giáo dục, từ đổi mới chương trình, đổi mới phương pháp giảng dạy đến xây dựng, nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên, cán bộ quản lý và đầu tư cơ sở vật chất giáo dục hiện đại. Có như vậy, các trường đại học nước ta mới theo kịp các trường tiên tiến trên thế giới và khu vực, và đáp ứng được những yêu cầu của thời đại CMCN 4.0.

Tài liệu tham khảo

1. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb CTQG, tập 12, tr.647, 296, 269.
2. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb CTQG, tập 5, tr.388, 312.
3. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb CTQG, tập 14, tr.746.
4. Viện nghiên cứu phát triển giáo dục (2008): *Những vấn đề về chiến lược phát triển giáo dục thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa*, Nxb. Giáo dục, tr.151.
5. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb CTQG, tập 4, tr.175.